

Дончо Цончев

Я живеј като другите

Богомил Тодоров Бижев живи през маргенските котки, топлия априлски вятър и майският кикот зад розите сам – в растящия навън и навътре пашкул на несподеленото мислене. Два пъти бе идвал Милутин (и двата пъти бе свивал рамене на въпроса: „Къде е Кръстина бе, човек?“) – две ноци осъмнаха в приказки.

Светът на хората беше една ужасна бъркотия от зло и добро, подлост и благородство, откровение и лъжа, обич и омраза – само две възможни позиции можеше да избереш: служба на едното или на другото. Служба докрай и срещу всичко. Противникът Зло-Подлост-Лъжа-Омраза беше великолепен, доказано по-силен от ордена Добро-Благородство-Откровение-Обич. Струваше си битката с него. И той я започна с възраждащото го решение, че вече знае защо се е родил. Но това трая твърде малко – до лялото установи с пределна яснота, че никой нищо не заслужава.

Беше се преместил на големия строеж на корабостроителния. Срепаше стотици хора, свързани с работата. Девет на десет от тях не мислеха всъщност за нищо освен да изкарат някой лев повече в разгара на сезона и да го духнат. Седем на десет от тях бяха нещастни колкото и да получат, ако друг е получил повече. Пет на десет от тях бяха готови да предадат всеки от останалите: не даже за облага или от страх, а за да освободят дивия мрак на завистта вътре в самите себе си.

Десетият обикновено беше пияницата, разплакан от умиление към крехкостта на доброто, а може би и към собствената си непригодност да стисне зъби... и да се бори.

От какво да ги пазиш такива? От кого да ги пазиш?

Готвеше се да избяга от строежа и да потърси на юг рибарите, кога-то дойде Милутин. Той се настани във фургона, на леглото на Кръстина, и каза:

– Богомиле, братко мой, гледай сега какво става.

Двамата с още три яки момчета образуваха бетонджийска бригада. Работеха всичко, каквото им кажат, и много. Всяка вечер сядаха заедно и до последна подробност премисляха всичко, с което можеше да се изкара повече. Пиеха по две, до три ракии – Милутин не позволяваше повече. Една сутрин един дойде десет минути по-рано и беше предупреден, че ако това се случи още веднъж, много по-добре за него ще е хич да не идва. Защото уговорката беше със сила на клетва: идва се половин час преди работа.

Тъкмо този половин час преди работното време стана причина на края на месеца да си напълнят джобовите с пари, а през септември

(когато плажовете все още бяха пълни с цъфнали бански костюми от цяла Европа) във вестника да се появи снимката на петимата, а отдолу: „Бригадата на Милутин Петракиев редовно преизпълнява плана си със сто и осемдесет процента“. Момчетата всъщност можеха и повече, но някой хитрец от канцелариите бе измислил парите от сто и осемдесет процента нагоре да не се изплащат изцяло.

Нещата вървяха чудесно, когато един ден Милутин каза, докато обядваха, облеgnати на кофража:

– Тая е по-добра. – Той чукна дъската зад себе си.

Другите мълчаха, докато той пи вода и продължи да почуква дъската зад себе си.

– Хвърляме лопатите и от понеделник на другия корпус започваме с теслите. Който се плаши, много му здраве.

Никой не се уплаши, защото през цялото време на бетонджийството беше помагал на кофражистите, беше се осланял на мястото, в което отива тежката, сиво-зелената сънувана каша от цимент и баластра – защото всеки от петимата гледаше и мислеше, докато работи.

Разрядите останаха същите (такава беше уговорката), работата бе по-лека физически и парите повече.

След две седмици Милутин каза:

– Окоето ми е в монтажа. Мислете и вие. Парите са там и бъдещето е там.

Когато двамата с Богомил след това тръгнаха към Колю на Рада за празниците, той го попита:

– Абе ти какво мислиш за мене?

– Кога?

– Сега. След като почнахме така, както почнахме.

Богомил го погледна в очите и каза чистосърдечно: – Не си същият човек, Милутине.

Те бяха на брега на морето (чакаха лодките) и едновременно мислеха за предното лято, таляните, семейство Владикови и германците – всичко онова, което ги бе свързало.

– Благодаря ти – каза Милутин кротко. – Твоята честност наистина струва повече от златото. А колкото до мене, значи съм успял. Аз това исках. И още искам. Помниш ли, като ти казах: „Гледай сега какво става?“ Доволен съм, че става. Детето в мене умря още с мечтите по паралелите и меридианите. С папуасите и пингвините, и езерото Виктория. Старецът още не е роден в мене. Не ме интересува сега ни зло, ни добро. Светът изобщо не се дели според тези две думи. Той е един безкраен

фронт, всичко е битка и аз искам да участвувам в нея. Всичко ме дразни. Всичко ме вика. Всичко ражда в мене нечовешка енергия. Аз ще си взема моето. То е неограничено. Кой всъщност ограничава човека освен собствените му качества? Не вярвам в „така му било писано“. Човек сам изписва съдбата си, като на лист – от бесилото, до короната. Не зная дали ме презираш, само виждам, че напоследък се отдръпваш. Усещам защо. Не ми е все едно. Но ще продължа моя път.

– Не те презирам – каза Богомил. – Само ти се чудя. И се питам кои всъщност са ти приятели.

– Които са с мен. Всички останали са ми врагове. Явни или потенциални. Нещо повече: всеки от двете групи може да мине изведнъж в другата, в зависимост от това, дали е с мен или не е.

Лодките приближаваха. Колю на Рада ги видя и изрева много силно от радост. Преди да потънат между старите си приятели и да се заловят с незабравимото сребристо кипене в мрежата, Богомил запомни завинаги от Милутиновата уста още и това:

– Ти си по-умен от мене и затова животът ти е по-глупав.

В понеделник по радиоточката говориха дълго и все ласкави неща за бригадата на Милутин Петракиев. Вечерта бай Васил, най-старият бригадир на коф-ражистите, каза:

– Милутине, ти дигна нормата на бетонджиите и избяга. Сега дигна нормата на кофражистите и пак можеш да избягаш. Помисли малко за тия работи.

– Мислил съм – каза Милутин.

– Е?

– Какво „е“?

– Нищо – каза бай Васил. – На един така му счупиха главата.

– Ако ме плашиш с бой, дай да започваме още сега.

Бай Васил си замълча. Неговите хора пиеха бирите си и също мълчаха. От всяко движение, от дишането им лъхаше омраза към Милутин. Чиста и основателна като самата божия справедливост.

Милутин Петракиев не се страхуваше от никого и от нищо – той трябваше на обекта. Хлябът на канцеларските тарикати зависеше от работата, шефовете ги гонеха, сами гонени от своите шефове – все тъй в безкрая нагоре, – а долу, при самата работа, от която в последна сметка зависеше всичко, Милутин беше острието. Не острие на копие с дълга дръжка (за многото чифтове ръце нагоре), а цял сноп от стрели. Когато стана нужда от бетонджи, заведе момчетата и наляха бетона. Когато половината от хората дигнаха гълъбите с бай Васил, той събра другата

половина и бригадата му се увеличи тройно. Без него на обекта вече не можеше и той – с око в монтажа, – включи монтажниците при себе си. Малко след това раздели бригадата по целесъобразност (страхотно интересна дума, тъй като сочи напред, а не дава да видиш чий интерес стои отзад), та като раздели бригадата, Милутин остави при себе си най-добрите монтажници и най-сигурните си хора. Маневрата беше блестяща – вестниците и радиото бяха си свикнали, касиерката също – само думите пред бригадата на Милутин Петракиев се сменяха: „бетонджийска“, „кофражистка“, „монтажници“...

Тъй вървяха нещата, Богомил ги виждаше като под микроскоп и все повече искаше да намери Кръс-тина. Печката във фургона се разприказва отново – отново през тесните фуги на ламарината литнаха дългите и широки крила пламъчна светлина. Накъде?

Накъде, накъде?

До сводестия, черковен таван на фургона, до тесните прорези на собствените очи, от които излизат (а може би влизат?) също тъй дълги и широки крила от незнание. Какво от туй, че си добър, че преливаш от честност и справедливост? Сега бяха необходими железните милутиновци – хъркащите сега в общежитието, стоманените милутиновци, които ще се удавят в неспасяемата мъртва сила на онова от ръцете им.

Ей, милутиновци, става ли по-добър човекът от вашите небостъргачи, свръхзвукови самолети и адски машини за изстребление? Химията на атомната реакция ли е по-важна, или онова, което се извършва в душата? Тогава защо не направите във вашите лаборатории една единствена най-проста тревичка? Една единствена жива зелена точица от нежния мъх на северната страна на зида?

Тревичката, господи. Буболечката. Аз. Семето на душата. Те просто са луди.

От своя страна „те“ мислеха, вярваха, твърдяха и си знаеха, че той е лудият – прощаваха му всичко, каквото им казваше (защото всъщност имаха нужда от истината, колкото всяко растение от дъжда), и бяха спокойни около крехката му душа. Не заплашваше да ги яхне и да ги шиба напред към ... тоест по целесъобразност. Не вдигаше пръст пред стотиците им дребни и едри несъвършенства, не ги наставляваше, за да им покаже колко ги превъзхожда. Мълчеше си във фургона, търсеше събеседници в книгите, лягаше, ставаше и работеше с волята и умението за трима. И тъкмо тези две неща – волята и умението в работата – притиснаха убийствения въпрос: „Какво съм бил, какво съм мислил, откъде съм дошъл всъщност?“ Така в една прекрасна вечер откри с изумление,

че всъщност на този троен или пък три хиляди и шесторен въпрос имат пълното право и онези, които са съхранили изцяло своята памет. Наистина, кой не може да се попита с тревогата на осъдения да не научи: „Какво съм аз, боже, кое е истината от многото мисли у мене, какво е мисленето, откъде идвам и къде отивам?“

Почувствува се страхотно силен, напълно равен на другите, облече си най-хубавия костюм (вече имаше три) и тръгна да търси Кръстина. Ако не нея – някоя друга. Трета, пета, стотна. Но непременно от този вид. Която казва: „Я не се излагай.“ Или както му бе казала първата вечер, докато той се притесняваше от единственото легло във фургона: „Я лягай.“

Да. Ще я намери, ще се ожени, ще изкарат година и нещо във фургона, после ще се преместят в апартамент. Собствен, той ще го купи. Ще го построят с момчетата за нула време. Те бяха говорили за това – да купят мястото, материалите и да дигнат едно блокче. Или да си помагат: първо на един, после на друг и така. В ръцете им беше – на тези зверове от Милутиновата бригада. И както печелеха бързо, приказките им не бяха юношески мечтания. Тъй. Ще се ожени, ще си има жилище. Кръстиноподобната ще роди. Немуподобното ще расте под закрилата му, той ще го наблюдава с огромен интерес (искаше му се да каже „небивал“, но веднага разбра колко е смешно) и ето как ще открие какво е. Какво ли друго можеш да си освен дядовците и бабите, бащата и майката, синовете, дъщерите и внуците? И тъкмо открие всичко това – ще одъртее и ще трябва да си отива. Браво ... Тогава пък немуподобното ще започне да си изгаря главата с въпроси. И тъй нататък. Но – какво – и да седиш сам във фургона докрая, всичко това пак ще се случи. И несравнимо по-лошо – без тебеподобното. Защо да седиш? Защо да се жениш и да отглеждаш деца с балонно големи глави от въпроси? Защо пък не. Защо, защо пък?

Я тръгвай!

КРАЙ

© 1983 Дончо Цончев

Сканиране, разпознаване и редакция: Светослав Иванов, 2007

Публикация:

Дончо Цончев
ПРАЗНИК БЕЗ ПОДАРЪК

I издание

Рецензент Кръстю Куюмджиев
Редактор Стефан Поптонев
Художник Веселин Павлов
Художествен редактор Александър Хачатурян
Технически редактор Тодор Бъчваров
Коректор Нина Велчева

Издателски № 7082

Дадена за набор на 6.I.1983 г.

Подписана за печат на 10.IV.1983 г.

Излязла м. май

Печатни коли 11,50. Издателски коли 9,59

Условно-издателски коли 9,53.

Формат 84×108/32. Тираж 20 110

Цена 1,20 лв.

Код 22/9536222211/5605-9-83

Партиздат – София, бул. „В.И.Ленин“ № 47
ДП „Д. Благоев“ – София, ул. „Н. Ракин“ № 2

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3180>]